

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДРУЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ УЧНІВ 11 КЛАСУ

Таміла Яценко,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна,
e-mail: tamilakod@ukr.net,
ORCIDID: 0000-0002-6121-7495

У статті актуалізується проблема компетентісного підходу в сучасній шкільній літературній освіті. Підручник української літератури розглядається як ефективний засіб розвитку предметної читацької та ключових компетентностей учнів-читачів. Конкретизовано сутність понять «читацька компетентність як ключова» та «читацька компетентність як предметна»; визначено структуру та схарактеризовано компоненти предметної читацької компетентності (загальнокультурний, літературознавчий, інтерпретаційний, аксіологічний, творчо-мовленнєвий). Розкрито компетентісний потенціал чинного підручника «Українська література. 11 клас. Рівень стандарту» (автори – Фасоля А. М., Яценко Т. О., Уліщенко В. В. та ін.) щодо реалізації освітніх завдань Нової української школи в сучасній літературній освіті. Докладно схарактеризовано дидактико-методичне призначення кожної тематичної рубрики підручника у проекції щодо забезпечення ефективного компетентісного навчання української літератури в 11 класі.

Ключові слова: українська література; шкільний підручник; компетентісне навчання, читацька компетентність, культурна компетентність учнів.

Постановка проблеми. Проблема модернізації шкільної літературної освіти в умовах сучасного українського освітнього простору розв'язується на засадах компетентісного підходу [1]. Реалізація компетентісно орієнтованої моделі шкільного навчання літератури потребує уніфікації змісту його ключових дефініцій і подолання термінологічних розбіжностей. Відтак обумовленою є потреба представлення розуміння компетентісних аспектів шкільної літературної освіти, утверджених на основі наших багаторічних напрацювань наукових співробітників відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки

[2]. Вважаємо, що рівень сформованості *читацької компетентності* значною мірою визначає рівень загальноосвітньої підготовки школярів, тому є підстави визначати *читацьку компетентність* як ключову для різних освітніх галузей. Саме читання є найважливішим способом засвоєння базової інформації, інтелектуально-емоційною діяльністю особистості, специфічною формою її комунікативно-пізнавальної діяльності, а головне – одним із основних чинників її особистісного саморозвитку. Отже, *читацька компетентність* як ключова – це якість, що виявляється в готовності та здатності особистості самостійно здобувати і застосовувати пов'язані з читанням знання і вміння для здійснення читацької діяльності, читацького й особистісного саморозвитку.

На предметному рівні, тобто у системі шкільних курсів літератури, *читацьку компетентність* трактуємо як інтегрований результат навчальних досягнень учнів-читачів, пов'язаних із їхньою читацькою діяльністю; як здатність учнів до осмисленого набуття предметних знань і сформованих читацьких умінь, що передбачені конкретною програмовою темою та шкільним курсом літератури загалом; як систему ціннісно-світоглядних та естетичних орієнтацій, сформованих на матеріалі високохудожніх творів; а також як здатність учнів до цільового застосування комплексу предметних знань, сформованих умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях.

Із огляду на дискусійний, а часто і вільний, необґрунтований підхід до розуміння сутності поняття *читацька компетентність*, допускаємо можливість визначати її як дидактичну категорію, структурними компонентами якої є: *загальнокультурний* – усвідомленні української літератури як невід'ємного складника світової художньої культури, розумінні її специфіки та естетико-художньої значущості як мистецтва слова, уміння розглядати художній твір у культурно-мистецькому контексті, усвідомлення соціокультурної значущості художньої літератури; уміння і навички використовувати загальнолюдські та національні культурні еталони й цінності у повсякденній взаємодії з оточуючими; *літературознавчий* – уміння орієнтуватися в світовому та національному літературному процесі, знання елементів теорії літератури як основи читацької діяльності, уміння застосовувати здобуті теоретико-літературні знання для аналізу та інтерпретації художнього твору; *інтерпретаційний* – знання змісту і проблематики художніх творів, обов'язкових для текстуального вивчення; уміння знаходити в художньому творі авторські й творити власну сутність на основі діалогу з текстом, автором та іншими читачами, здатність сприймати художній текст як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду; *аксіологічний* – розуміння світоглядних категорій, моральних ідеалів, що знайшли відображення в художньому творі, розглядати вчинки героїв, авторську позицію у контексті загальнолюдських і національних цінностей, усвідомлювати значення прочитаного для особистісного розвитку; *творчо-мовленнєвий* – здатність будувати зв'язні висловлювання від-

повідно до комунікативної ситуації, наявність креативних здібностей до створення усних і письмових творчих робіт різних жанрів [2; с. 195-196].

Одним із дієвих чинників реалізації компетентнісного підходу в шкільній літературній освіті є підготовка якісного інноваційного навчально-методичного забезпечення вивчення української літератури. Особливо важливо надати учням можливість користуватися новими сучасними підручниками, матеріал яких розвиватиме в них інтерес до творів української літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальний аналіз проблеми реалізації компетентнісного підходу в сучасній українській шкільній освіті представлено в працях Н. Бібік, С. Бондар, І. Єрмакова, В. Лугового, Н. Мединської, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачевої. Методичні аспекти проблеми компетентнісно орієнтованої шкільної літературної освіти в школах України розроблено О. Ісаєвою, М. Фасолею, В. Шуляром, Т. Яценко.

Теорії шкільного підручника, його ролі в навчальному процесі та дидактичним можливостям присвячені праці сучасних учених Н. Бібік, Н. Буринської, М. Бурди, І. Гудзик, Н. Матяш, В. Олефіренка, О. Савченко, О. Пометун, О. Хорошківської, Г. Шелехової та інші [3], [4].

Цінним здобутком вітчизняного підручникотворення є наукова праця О. Бандури «Шкільний підручник з української літератури» (2001), її основні положення якої завдань не втрачають дидактико-методичної значущості й у контексті сучасних освітніх її основні положення, зокрема щодо змістовності біографічних матеріалів про письменників; дотримання системності навчальних завдань для роботи учнів із текстом художнього твору; наявності необхідного довідкового матеріалу; якості ілюстративного матеріалу підручника; обов'язкової апробації підручника в шкільній практиці [5].

Проблемі створення якісного навчального забезпечення шкільного курсу української літератури присвячені публікації О. Бандури, Н. Волошиної, Н. Логвіненко, Р. Мовчан, В. Олефіренка, Г. Семенюка, О. Слоньовської, Б. Степанишина, В. Цимбалюка, А. Фасолі, В. Шуляра, Т. Яценко та інших [2], [3], [5], [6], [7]. Переконливим видається твердження сучасних учених-методистів, що «особистісно зорієнтований підручник з української літератури – навчальна книга або інший носій інформації, в яких зміст, його структурування, спосіб викладу навчального матеріалу, подані запитання і завдання, ілюстративні, інструктивні та інші допоміжні матеріали спрямовані на організацію навчальної діяльності, метою якої є формування особистісних функцій учня, його суб'єктності як читача, вироблення читацьких якостей і вмій» [8].

Формулювання цілей статті – розкрити дидактико-методичний потенціал підручника української літератури для 11 класу (рівень стандарту) у контексті сучасних освітніх завдань.

Виклад основного матеріалу. Підручник «Українська література. 11 клас (рівень стандарту)» (авторський колектив – А. Фасоля, Т. Яценко, В. Уліщенко, Г. Бійчук, В. Тименко), що пройшов Всеукраїнський конкурсний відбір і був рекомендований МОН України для впровадження в шкільну практику, підготовлено з урахування завдань Нової української школи [8]. Концепція підручника ґрунтується на таких засадничих положеннях:

- реалізація ідеї суб'єкт-суб'єктного шкільного навчання української літератури, спрямованого на формування компетентного учня-читача;
- художній твір – це мистецьке явище, відтак шкільний розгляд літературного твору базується на врахуванні його естетичної сутності, подається крізь призму ключових ідей певного художнього напрямку, стильової течії, що художньо втілюють сформовану в свідомості письменника концепцію світу і людини конкретної історично-культурної доби;
- діалогічність у навчанні української літератури (художній твір і епоха, художній твір-автор, художній твір-інші види мистецтва, учень-художній твір, учень-учень, учень-учитель);
- підручник – це ефективний засіб для самонавчання української літератури, формування читацької компетентності, читацького й особистісного розвитку учня.

Зорієнтуватися учням у матеріалах підручника допоможуть тематичні рубрики. Так, у рубриці «Читацький путівник», якою розпочинаються у підручнику тематичні блоки, окреслено траєкторію самостійної читацької діяльності школярів у процесі опрацювання навчального матеріалу. Чітко і конкретно прописано навчальні цілі кожної теми (оглядове чи текстуальне вивчення), тобто для учнів представлено орієнтир щодо того обсягу знань та вмій, що вони зможуть здобути у процесі вивчення певної навчальної теми. Цей перелік, що скоординований із настановами чинної шкільної програми, є основою для розвитку читацької предметної та ключових компетентностей учнів.

Особливістю підручника, у порівнянні з іншими навчальними книгами, є те, що кожен тематичний блок (відповідно до програми) обов'язково розпочинається коротким оглядом розвитку української літератури певного історичного періоду в контексті тенденцій національної та європейської культури. Тобто автори, дотримуючись принципу контекстності у процесі осягнення художнього твору, відстоюють розуміння літератури як виду мистецтва. Наприклад, для створення в уяві учнів 11 класу цілісного образу буремної історико-культурної доби початку ХХ ст. (20-30-х рр.) у підручнику стисло, але змістовно подано інформацію про митців-авангардистів того часу не лише в українській літературі, а й у галузі образотворчого мистецтва (О. Богомазов, К. Малевич, О. Екстер, О. Архипенко, Г. Нарбут), музики (Б. Лятошинський, С. Туркевич-Лукіянович, К. Шипович), скульп-

птури (О. Архипенко). Візуалізації такого матеріалу сприяє багатий ілюстративний матеріал, зокрема репродукції картин авангардного напрямку.

Кожен такий тематичний блок завершується кількома запитаннями і завданнями узагальнюючого характеру з апелюванням до культурно-читацького досвіду старшокласників, що сприяє розвитку ключової культурної компетентності. Наприклад, *«Як суспільно-політичні події 40-х рр. ХХ ст. зумовили розвиток української літератури? Дайте стислу характеристику українського письменства воєнного лихоліття та перших післявоєнних років. Назвіть найвідоміші твори та їхніх авторів»*; *«Підготуйте і презентуйте у класі коротке повідомлення про розвиток українського мистецтва тих часів. Поділіться враженнями про твір, який вас найбільше схвилював»*.

Подальший виклад навчального матеріалу в підручнику також має культурологічну спрямованість. Так, розгляд художнього тексту подано як розгляд мистецького твору, тексту культури, що відображає свідомість людей певної історичної доби, орієнтує учня-читача на діалог у просторі культури та на осмислення діалогу культур. У процесі такого діалогічного прочитання твору учень осмислює цінності культури конкретного історичного періоду та певного історичного типу людської свідомості, які відображає автор художнього твору. Такий підхід до створення підручника для учнів старших класів суттєво вирізняє його від інших навчальних книг.

Для формування в уяві учнів образу письменника як цікавої, багатогранної й талановитої особистості розроблено наскрізну рубрику «Знайомство здалеку і зблизька». Її зміст конкретизується у підрубриці «Сторінки життєпису», а структурні підрубрики «Портрет», «Вдача», «Захоплення», що доповнюють психологічну характеристику письменника, представлено в QR-кодах. Так, у рубриці «Запитання і завдання» вказується інформація, що «схована» в QR-коді, якою учні мають скористатися, для того, щоб дати відповіді, наприклад, на такі запитання: *«Що зацікавило вас в особі В. Стуса? Які риси вдачі поета вам імпонують? Які сторінки його життя найбільше вразили? Чим саме?»* Ці запитання учням пропонується обговорити в класі. Така презентація навчального матеріалу імпонує сучасним учням та принагідно розвиває їхню інформаційну компетентність. І, що важливо, – навчає школярів використовувати телефони не лише як засіб спілкування та розваг, а й як один із способів швидкого доступу саме до навчальної інформації.

Головне призначення розділу «Знайомство здалеку і зблизька», де подано «живий», емоційно-образний «портрет» письменника (фрагменти свідчень очевидців, уривків зі спогадів, листів та ін. про смаки, уподобання, ставлення до світу, людей, письменницької праці тощо). Такий матеріал допомагає створити учням мотивацію для вивчення творчості митця.

Матеріал наскрізної рубрики «Художній світ письменника» дає учням уявлення про ту історичну епоху, коли було написано художній твір. Відтак цілком обумовлено є підрубрика «Письменник і його доба», де розкрито історичний, соціальний контексти, у межах яких розвивалася творчість письменника.

У підручнику коротко подано характеристику творчого доробку письменників. Такий неперевантажений виклад матеріалу є цілком достатнім для забезпечення вимог програми рівня стандарту і створення загального уявлення старшокласників про творчість письменника.

Художні твори, що вивчаються текстуально, розглянуто детально: чітко визначено тематику, проблематику, охарактеризовано художні образи, розкрито жанрову специфіку та художні засоби.

Автори підручника зважали на те, що учні, які навчаються за рівнем стандарту, можуть відчувати певні труднощі у процесі опрацювання художнього твору, тому розроблено рубрику «Читацькі діалоги», у якій доступно, у публіцистичному стилі, розтлумачено певні теоретичні аспекти осягнення твору. В основу рубрики покладено принцип діалогічності, реалізація якого забезпечує налагодження діалогічної взаємодії на різних рівнях: художній твір – автор, художній твір – епоха, художній твір – інші види мистецтва, художній твір – учень, учень – учитель, учень – учень. Запитання і завдання рубрики у формі читацьких діалогів спонукають старшокласників до активної співпраці, налаштовують на глибоке осмислення прочитаного. Наприклад, у процесі вивчення роману «Тигролови» І. Багряного у рубриці «Читацькі діалоги» передбачено актуалізацію учнівських знань про ознаки пригодницького роману. Автори підручника спонукають учнів 11 класу знайти яскраве втілення ознак пригодницького роману в «Тигроловах» Івана Багряного та прослідкувати, як у цьому творі виявляється виразний національний колорит й ознаки доби радянського тоталітаризму.

Виразною особливістю підручника є вивчення творів української літератури у культурно-мистецькому контексті. Відтак системний характер має рубрика «Культурно-мистецький контекст» та система запитань і завдань до неї. На прикладі життя і творчості письменників досліджуються взаємовпливи художньої літератури, живопису, музики, театру, кіно. У цій рубриці представлено цікаву, пізнавальну і доступну інформацію про національні культурні надбання (репродукції художніх полотен, фото скульптурних, архітектурних пам'яток, естетичний аналіз художніх полотен і музичних творів тощо), що допомагає глибокому осмисленню учнями ідейно-художнього змісту літературного твору, поглибленню їхніх умінь проводити мистецькі паралелі у процесі вивчення твору, а також, що найголовніше, – формуванню в учнів усвідомлення української літератури як невід'ємного компонента світового мистецтва. Безперечно, така організація навчальної діяльності сприятиме розвитку культурної компетентності учнів. Наприклад, у процесі вивчення творчості П. Тичини учням пропонується випе-

реджувальне завдання: *«Розгляньте репродукцію панно М. Жука «Біле і чорне» та ознайомтеся з його творчою історією. Розкрийте символіку образів цього твору»*. Виконати це завдання учні зможуть, ознайомившись із матеріалом рубрики «Культурно-мистецький контекст», де подано цікаву інформацію про панно М. Жука «Біле і чорне». Школярі дізнаються, що ця картина, як і твори П. Тичини раннього періоду творчості, створена у манері символізму. В основу якої художником покладено історію нерозділеного кохання П. Тичини до Поліни Коновал, образ якої надихнув поета на створення поезії «О панно Інно...». Тобто учні можуть провести відповідні мистецькі паралелі. Така інформація сприяє глибокому осягненню учнями модерністської поезії П. Тичини.

Вивчення кожного тематичного розділу передбачає засвоєння теоретико-літературних понять. Їх чітко, доступне, у відповідності з віковими особливостями учнів-читачів та програмовими вимогами, тлумачення подано у «Читацькому довіднику».

Методичний апарат підручника має компетентнісну спрямованість. Запропонована авторами система різнорівневих компетентнісно орієнтованих запитань і завдань ґрунтується на дотриманні одного із засадничих положень підручника – активізації інтелектуальної активності учнів-читачів у процесі самостійного опрацювання навчального матеріалу. Так, у рубриці «Запитання і завдання» представлено збалансовані аналітичні запитання і завдання репродуктивного, частково-пошукового та проблемного характеру. Запитання і завдання сформульовані таким чином, щоб максимально актуалізувати читацький досвід учнів та їхні здобуті предметні знання, спонукати їх до активної аналітичної діяльності, самостійного аналізу та інтерпретації художніх творів, висловленню власних оцінних суджень. Наприклад, *«Стило схарактеризуйте добу, в якій жив і творив П. Тичина. Розкрийте трагізм долі талановитого поета. Підготуйте повідомлення «Протистояння митця і влади»; «Назвіть стильові тенденції ранньої творчості П. Тичини»; «Визначте основні мотиви збірки «Сонячні кларнети»; «Пригадайте вірші П. Тичини, які ви вивчали в курсі української літератури попередніх роках. А які твори поета читали самостійно? Яке враження вони на вас справили?»*

Серед представлених завдань є як традиційні (зробити повідомлення; розкрити проблематику твору; дати характеристику героїв тощо), так і ті, що потребують додаткових знань (підготувати віртуальну екскурсію до музею, картинної галереї; провести опитування серед друзів у соціальних мережах; розробити запитання до інтелектуальної гри; підібрати музичний супровід до виразного читання поезії тощо).

У рубриці «Ваші читацькі проекти» подано завдання, виконання яких передбачає виявлення учнями рівня власної читацької компетентності. Наприклад: *«Підготуйте відео екскурсію «Осінь у картинах українських художників пер-*

ших десятиріч ХХ ст.». Укладіть добірку лірики Є. Плужника, В. Свідзинського та інших українських поетів цього періоду для поетичного супроводу презентації картин»; «Прочитайте есей П. Загребельного «Кларнети ніжності» та перегляньте один із телевізійних фільмів «Кларнети ніжності», «Духовні співи Павла Тичини», «Павло Тичина. Я кличу тебе». Створіть буктрейлер «Образ Павла Тичини в художній літературі та кіно».

Кожна навчальна тема у підручниках завершується рубрикою «Читацьке дозвілля», де учням запропоновано інтелектуальні літературні ігри, перегляд екранізацій художніх фільмів, прослуховування музичних творів, що також, опосередковано, сприяє поглибленню вивченого матеріалу та розвитку предметної читацької і ключових компетентностей. Наприклад, «Щоб повніше осягнути добу, у якій жив і творив Микола Хвильовий, його творчість, радимо ознайомитися з документальними фільмами «Цар і раб хитроців» та «Червоний ренесанс». Поділіться своїми враженнями у класі»; «Послухайте твори Л. ван Бетховена та Е. Гріґа – улюблених композиторів Є. Маланюка. Які їхні композиції, на вашу думку, можуть бути музичним супроводом до поезій Є. Маланюка? Свій вибір аргументуйте. Підготуйте мелодекламацію лірики поета».

Призначення рубрики «Читацький самоконтроль» – перевірка результативності навчання української літератури за підручником. Завдання, що в ній вміщені, спонукають учнів на самоперевірку рівня власних навчальних досягнень, рефлексію виконання запланованого, а головне – усвідомлення змін у читацькому й особистісному розвитку. Учням пропонується написати есей «Мій шлях до читацької компетентності». Автори наголошують на тому, що важливо, щоб учні подумали, чи вдалося їм досягти поставлених цілей, якими знаннями й уміннями оволоділи, назвали найбільші труднощі у процесі вивчення матеріалу; а головне – зрозуміли, чи змінилися вони як читачі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, авторський колектив (Фасоля А. М., Яценко Т. О., Уліщенко В. В., Бійчук Г. Л., Тименко В. М.) розглядає шкільний підручник «Українська література. 11 клас. Рівень стандарту» як інноваційний, дієвий засіб формування сучасного компетентного учня-читача.

Література

1. Про схвалення Концепції реалізації державної «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14 груд. 2016 р. № 988-р [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249613934>. Назва з екрану.
2. Яценко Т. О. Розвиток читацької компетентності учнів ліцею у контексті нової парадигми шкільної літературної освіти // Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка. : зб. наук. пр.: Педагогічні науки. Вип. 3(326), травень, 2019. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2019. С. 194-202.

3. Оліфіренко В. В. Підручник з української літератури: історія і теорія. Донецьк : Східний видавничий дім, 2003. 324 с.
4. Пометун О. І., Гупан Н. М. Проектування шкільних підручників: вимоги і проблеми // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. / НАПН України ; Ін-т педагогіки. Київ : Пед. думка, 2014. Вип. 14. С. 564-573.
5. Бандура О. М. Шкільний підручник з української літератури. Київ : Пед. думка, 2001. 76 с.
6. Фасоля А. М. Підручник української літератури в системі особистісно зорієнтованого навчання. [Електронний ресурс]. Режим доступу : ozonlit.org. Назва з екрану.
7. Яценко Т. О. Підручник української літератури у контексті завдань Нової української школи // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. пр. Київ : Пед думка, 2018. Вип. 20. С. 551-559.
8. Українська література (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / А. М. Фасоля, Т. О. Яценко, В. В. Уліщенко, В. М. Тименко, Г. Л. Бітчук. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 240 с. : іл.
9. Наукові основи методики літератури : навч.- метод. посіб. ; за ред. Н. Й. Волошиної. Київ : Ленвіт, 2002. 344 с.

References

1. About Fapproval of the Concept of Realization of the State “New Ukrainian School” for the Period up to 2029 : Rozporyadzhennya KМУ vid 14 hrudnya 2016 roku № 988-r [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>. Nazva z ekranu. (in Ukrainian)
2. Yatsenko T. O. Developing the Literacy Competence of the Lyceum Students in the Context of the New Paradigm of School Literary Education // Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni T. Shevchenka. : zbirnyk naukovykh prats' : Pedahohichni nauky. Vypusk 3(326), traven, 2019'. Starobil's'k : DZ “LNU imeni Tarasa Shevchenka”, 2019. (in Ukrainian)
3. Olifirenko V. V. Textbook of Ukrainian Literature: History and Theory. Donetsk : Skhidnyy vydavnychyy dim, 2003. 324 s. (in Ukrainian)
4. Pomետun O. I., Hupan N. M. Conniving of School Textbooks: Requirements and Problems // Problemy suchasnoho pidruchnyka : zbirnyk naukovykh prats' / NAPN Ukrayiny ; Instytut pedahohiky. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2014. Vypusk 14. S. 564-573. (in Ukrainian)
5. Bandura O. M. School Textbook of Ukrainian Literature. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2001. 76 s. (in Ukrainian)
6. Fasolya A.M. Textbook of Ukrainian Literature in the System of Personally Oriented Learning. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu : ozonlit.org. Nazva z ekranu. (in Ukrainian)
7. Yatsenko T. O. A Textbook of Ukrainian Literature in the Context of the Tasks of the New Ukrainian School // Problemy suchasnoho pidruchnyka: zbirnyk naukovykh prats'. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2018. Vypusk 20. S. 551-559. (in Ukrainian)
8. Ukrainian Literature (standard level) : Textbook. for 11 Forms. of General Secondary Education / A. M. Fasolya, T. O. Yatsenko, V. V. Ulishchenko, V. M. Tymenko, H. L. Biychuk. Kyiv : UOVTS “Orion”, 2019. 240 s. : ilyustratsiyi. (in Ukrainian)
9. Scientific Foundations of the Methodology of Literature : navchal'no- metodychnyy posibnyk; za redaktsiyeyu N. Y. Voloshynoyi. Kyiv : Lenvit, 2002. 344 s. (in Ukrainian)

Тамила Яценко, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, г. Київ, Україна

КОМПЕТЕНТНОСТНО ОРИЄНТОВАНИЙ УЧЕБНИК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ 11 КЛАСА

В статті актуалізована проблема компетентного підходу в сучасній школьній літературній освіті. Підручник української літератури розглядається як ефективне засіб розвитку предметної читальної та ключових компетентностей учнів-читачів. Конкретизовано сутність понять «читальська компетентність як ключова» і «читальська компетентність як предметна»; визначено структуру і охарактеризовано компоненти предметної читальної компетентності (загальнокультурний, літературознавчий, інтерпретаційний, аксіологічний, творчо-мовний). Розкрито компетентний потенціал підручника «Українська література. 11 клас. Рівень стандарту» (автори – Фасоля А. Н., Яценко Т. А., Улищенко В. В. і др.) стосовно реалізації освітніх завдань Нової української школи в сучасній літературній освіті. Обґрунтовано охарактеризовано дидактико-методичне призначення кожної тематичної рубрики підручника в проекції на забезпечення ефективного компетентного навчання української літератури в 11 класі.

Ключові слова: українська література; шкільний підручник; компетентне навчання, читальська компетентність, культурна компетентність учнів.

Tamila Yatsenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Chief Researcher at the Department of Ukrainian Language and Literature of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

COMPETENCE-ORIENTED TEXTBOOK ON UKRAINIAN LITERATURE FOR 11TH GRADE STUDENTS

The article addresses the problem of competence-based approach in the modern school literary education. A textbook on Ukrainian literature is considered as an effective means of developing the subject reading and the key competences of student-readers. The essence of the concepts “reading competence as key” and “reading competence as subject” are specified; the structure is defined and the components of the subject-reading competence (general cultural, literary studies, interpretive, axiological, creative-speech) are characterized in detail.

The concept of the textbook is presented, which is based on the following basic provisions: realization of the idea of subject-subject school education of Ukrainian literature aimed at forming a competent student-reader; a work of fiction is an artistic phenomenon, therefore, the school's consideration of a literary work is based on its aesthetic essence, presented through the prism of key ideas of a particular artistic direction, a stylistic trend that artistically embody the world concept formed by the mind of writer and a human of a particular histori-

cal and cultural age; dialogism in the teaching of Ukrainian literature (a work of fiction and an epoch, a work of art-author, a work of art-other works of art, student-art work, student-student, student-teacher); textbook as an effective tool for self-study of Ukrainian literature, formation of reading competence, readership and personal development.

The competence potential of the current textbook is revealed. "Ukrainian Literature. Grade 11. The standard level" (authors - Fasolia A. M., Yatsenko T.O., Ulychenko V.V., etc.) on the realization of educational tasks of the New Ukrainian School in the modern literary education. In particular, the didactical-methodological assignment of each thematic rubric of the textbook in the projection on ensuring the effective competence-based education of Ukrainian literature in the 11th grade is substantiated and characterized. It is argued that the author's team views the textbook as innovative, as one of the effective means of forming a modern competent student-reader.

Keywords: Ukrainian literature; school textbook; competence-based education, reading competence, students' cultural competence.